

NĚKTERÉ PROBLÉMY OCHRANY VOJSK PROTI ÚČINKŮM ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Podplukovník Bohumil Malý a kapitán Bohuslav Havlíček

Vojenský tisk a všechna cvičení prováděná armádami západních států a ozbrojenými silami NATO řeší otázky počátečního období války ve spojení s rozsáhlým použitím všech druhů zbraní hromadného ničení. Západní vojenští teoretikové kladou veliký důraz na masové použití zbraní hromadného ničení, provedené s překvapením. Tímto způsobem chtějí ochromit hned v počátečním období války síly protivníka a vytvořit tak předpoklady k svému vítězství.

Součástí válečných příprav Západu bylo na př. cvičení »Carte Blanche«, kde k vytčeným cílům bylo použito v době 6 dnů celkem 335 atomových pum a řízených střel s atomovou náplní různých tritolových ekvivalentů na ploše 500×700 km. Vezmeme-li v úvahu, že v průměru to byly atomové pumy nebo řízené střely ráže 20 až 30 KT, mohly svými účinky účinně zasáhnout téměř 20% uvedené plochy. Kdyby tedy byla ČSR v počátečním období války napadena atomovými výbušnými zbraněmi, je možno předpokládat, že by bylo zničeno nebo poškozeno asi 20% plochy veškerého našeho území. Uvážíme-li, že by se nepřítel neomezil jen na atomové zbraně, je zřejmé, jak velká část našeho území je ohrožena napadením zbraněmi hromadného ničení.

S tohoto hlediska je nutné chápat i opatření, která bude třeba provést k zabezpečení ochrany proti zbraním hromadného ničení pro případ nenadálého napadení v počátečním období války. Je třeba počítat s tím, že nepřítel povede mohutné údery zbraněmi hromadného ničení pravděpodobně tak, aby v krátkém časovém rozpětí masově a s překvapením napadl jednak nejdůležitější hospodářská, politická a dopravní centra, jednak vojska v posádkách nebo v prostorech soustředění a vojenské letecké základny.

Z těchto předpokladů je třeba vycházet, neustále studovat možnosti napadení našeho území nepřátelskými zbraněmi hromadného ničení a organizovat a plánovat konkrétní opatření ve vojskách i v zápolí, která by účinně omezila následky možného nenadálého napadení ČSR a která by řešila i otázky spojené s vlastní ochranou vojsk a zápolí, jakož i opatření k odstranění následků masového napadení zbraněmi hromadného ničení.

O možnosti napadení vojsk i zápolí v počátečním období války je třeba uvažovat v těsné vzájemné souvislosti, neboť lze předpokládat, že mobilisace sil, prostředků, materiálu i průmyslu nebude pravděpodobně včas provedena.

Je to z toho důvodu, že rozsáhlé devastace měst a objektů, silné radioaktivní zamoření, po případě i zamoření bojovými chemickými látkami, bojovými biologickými prostředky a bojovými radioaktivními látkami v místech napadených zbraněmi hromadného ničení, silně rozrušená komunikační síť, okamžitě a podstatně snižená kapacita veškeré průmyslové výroby a velké ztráty na lidech a materiálu všech druhů budou mít značný vliv na dosažení plné pohotovosti a akceschopnosti armády.

Pokud jde o použití jednotlivých druhů zbraní hromadného ničení nepřitelem, lze předpokládat, že na ta území, kde nepřítel v krátké době počítá s činností svých vojsk nebo o něž má jiný zájem, použije nejpravděpodobněji vzdušných výbuchů atomových zbraní. Z chemických zbraní v tomto případě třeba brát v úvahu hlavně použití rychle působících prchavých otravných látek. Použití biologických zbraní bude do značné míry omezeno, a proto je možné předpokládat jen použití toxinů (typu botulotoxin) šířených pomocí aerosolů.

Na ta území, kde nepřítel nepředpokládá v brzké době po úderu zbraněmi hromadného ničení činnost vlastních vojsk, je nutné očekávat nejruznější způsoby použití všech druhů zbraní hromadného ničení. Hlavní důraz bude nepřítel klást na atomové zbraně s pozemním výbuchem, po případě na kombinace atomových výbušných zbraní s různými druhy otravných látek (trvalých) a bojových biologických prostředků.

Se zřetelem k tomu je třeba vzít v úvahu geografickou polohu ČSR v celkovém rámci států Varšavské smlouvy. Nejdůležitější operační směry směřující ze západu na východ, jdou mimo naše území, a to na severu územím NDR a Polska a na jihu podél Dunaje a územím Maďarska. Území naší republiky má málo vhodný terén pro vedení útočných operací a naopak jeho povrch dává velké možnosti a výhodné podmínky pro obranné operace. Vezmeme-li navíc v úvahu i náš vyspělý průmysl, vidíme, že by ČSR při napadení států Varšavské smlouvy a při případném postupu imperialistických armád na východ mohla vytvořit pro útočnicka velmi nepříjemný hluboký klín do jeho útočných sestav.

Z toho vyplývá, že pro počáteční období války nutno počítat s použitím nejruznějších druhů zbraní hromadného ničení nepřitelem, a to v masovém zasazení na všechna nejdůležitější hospodářská, politická a vojenská centra na celém území ČSR. Této zásadě nutno též podříditi veškerá opatření prováděná na všech úsecích ochrany proti účinkům těchto zbraní, a to jak ve vojskách, tak i v civilním sektoru.

Se zřetelem k těmto skutečnostem jsou dále naznačeny některé problémy ochrany vojsk proti účinkům zbraní hromadného ničení. Otázky ochrany proti účinkům zbraní hromadného ničení v civilním sektoru jsou rozvedeny v samostatném článku inženýra majora Ing. Čermáka.

Ochrana proti zbraním hromadného ničení ve vojskách

Cílem organisování ochrany vojsk před napadením zbraněmi hromadného ničení v počátečním období války bude především vyloučit možnost překvapivého napadení vlastních vojsk a při napadení pak snížit ztráty vojsk na nejmenší míru a zachovat jejich bojeschopnost.

Za tím účelem je třeba soustavně zabezpečovat

- vybavení vojsk veškerými prostředky individuální i kolektivní ochrany,
- co nejdokonalejší výcvik vojsk ve znalostech o účincích zbraní hromadného ničení a v ochraně proti nim, jakož i v plánování a používání prostředků a zařízení individuální i kolektivní ochrany,
- provedení preventivních hygienicko-protiepidemických opatření,

- plné využití ochranných vlastností terénu při rozmísťování vojsk a zvýšení hodnoty ochranných vlastností terénu ženíjnými úpravami a dovedným maskováním,
- plánování a provádění nepřetržitého průzkumu činnosti nepřítele, rozmístění jeho prostředků napadení i průzkum vlastního terénu po všech stránkách,
- včasné varování vojsk o přípravě nepřítele k použití zbraní hromadného ničení a vyhlásování nebezpečí napadení,
- vyčlenění materiálových záloh, jakož i sil a prostředků k odstranění následků napadení.

Materiální vybavení vojsk a jejich dokonalý výcvik v používání prostředků ochrany je jedním z předních úkolů již v míru. Rovněž preventivní hygienicko-protiepidemická opatření, záležející v přísném dodržování osobní i kolektivní hygieny a v důsledném plnění pokynů orgánů hygienicko-protiepidemické služby, musí se stát vojskům běžným zvykem již v míru.

Důležitým faktorem v ochraně vojsk proti zbraním hromadného ničení je správné hodnocení terénu s hlediska jeho vhodnosti pro použití zbraní hromadného ničení nepřítelem a s tím související vyhledávání nejvýhodnějších prostorů k rozmístění vojsk a bojové techniky i k ženíjným úpravám vyhlédnutého terénu. V počátečním období války půjde především o prostory soustředění vojsk, jejichž ženíjná úprava musí být již předem dokonale rozplánována a po všech stránkách materiálně zabezpečena.

V předejití překvapivého napadení zbraněmi hromadného ničení má důležitou úlohu průzkum a zvláště hluboký průzkum příprav nepřítele k použití zbraní hromadného ničení. Bude-li na výši průzkumu činnosti nepřítele, nedojde k překvapivému napadení vojsk v mírových posádkách; vojska se včas přesunou a rozmístí v plánovaných prostorech soustředění při bojovém nebezpečí, v němž plnou měrou uplatní zejména opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení.

K tomu, aby vojska mohla být včas varována před možným napadením nepřátelskými zbraněmi hromadného ničení, je třeba, aby si průzkum všiml zejména letišť s letouny — nosiči atomových pum, uložení zbraní hromadného ničení na letištích, přísunu atomového dělostřelectva a bezpilotních prostředků do jejich palebných základů, budování potřebných zařízení a příprav k ochraně proti zbraním hromadného ničení u nepřátelských vojsk v dotyku a p.

Avšak neméně důležitý bude i průzkum vlastního území. V plánech ochrany proti zbraním hromadného ničení bude třeba počítat především s aktivováním nepřetržitého chemického, radiačního a biologického průzkumu nejen v prostorech rozmístění, ale i za přesunu a před příchodem vojsk do nových prostorů rozmístění. Jeho organizaci a provádění je třeba věnovat zvláštní pozornost, zejména za ztížené viditelnosti, dále při průzkumu vodních zdrojů a komunikací. Dnešní technické možnosti použití zbraní hromadného ničení ztěžují rychlé rozpoznání některých chemických látek prostými smysly a jejich průkaz vyžaduje často složitých chemických úkonů. Velké pozornosti bude vyžadovat biologický průzkum, neboť napadení biologickými prostředky lze zjišťovat ještě obtížněji.

Veškerá opatření a prováděný průzkum by se však staly bezúčelnými, kdyby vojska nebyla včas upozorněna na hrozící nebezpečí. Varovat vojska o nebezpečí napadení zbraněmi hromadného ničení bude zpravidla štáb frontu nebo armády hned jak dostane zprávy, že nepřítel přisunul na bojiště zbraně hromadného ničení a připravuje se jich použít, tak zvanou výstrahou pomocí všech technických pojítek. Výstraha musí být ihned předána smluveným signálem a proniknout co nejrychleji až k nejmenším jednotkám.

Při přímém napadení zbraněmi hromadného ničení má včasné vyhlášení poplachu nesmírný význam, neboť každé sebemenší zdržení způsobí značně větší ztráty na živé síle i bojové technice. Z tohoto důvodu je třeba odstranit při vyhlášení poplachu všechny mezičlánky, které by mohly zdržovat včasné vyhlášení poplachu. Dále bude třeba zajistit dostatek pojítek pro spolehlivé předávání zpráv, aby mohly být co nejrychleji informovány všechny štáby vojsk jak o použití, tak i o účincích a následcích napadení zbraněmi hromadného ničení a mohly včas provést všechna potřebná opatření. Pro tyto úkoly bude velmi důležité mít v pohotovosti bezpečný systém spojení. Proto bude též třeba se zabývat otázkami ztrojení spojení, což je za použití zbraní hromadného ničení nezbytné, a i plánováním a výstavbou odolných stanovišť pro spojovací uzly.

V počátečním období války bude mít zvlášť velký význam dokonalá součinnost ministerstva vnitra — správy civilní obrany a ministerstva národní obrany — velitelství protivzdušné obrany státu, protože tyto dvě složky zabezpečují vyhlášení výstrahy i poplachu při vzdušném napadení našeho státního území.

Odstraňování následků napadení zbraněmi hromadného ničení bude vyžadovat rychlých opatření často za složitých operačních a bojových situací. Půjde nejen o provedení úplné hygienické očisty, odmoření, desinfekce a deaktivace, ale i o odsun a léčení raněných a zasažených.

Úplná hygienická očista a deaktivace bude prováděna na místech speciální očisty, rozvinovaných chemickým vojskem. Zdravotnické úkoly tu bude plnit zdravotnický personál zařazený do tabulek počtů rot, praporů a brigád protichemické ochrany. Míst speciální očisty bude využíváno též k úplnému odmořování a desinfekci výstroje, výzbroje a bojové techniky.

Použije-li nepřítel zbraní hromadného ničení, je pravděpodobné, že bude nutno organizovat na místech speciální očisty provádění dvou i tří druhů úkonů. Kapacita míst speciální očisty bude pak záviset na kapacitě zařízení pro desinfekci, odmořování a deaktivaci výstroje. Proto je třeba přezkoušet lhůty těchto úkonů a celkovou praktickou schopnost míst speciální očisty vracet vojáky co nejrychleji jednotkám. Zatím co při desinfekci a odmořování je možno za pomoci zálohy pro výměnu zamořeného výstroje udržet požadované tempo, hrozí při silnějším zamoření radioaktivními látkami jeho vyčerpání, neboť po praní a máchání je třeba oděv ještě sušit. Je nutno vyzkoušet využití prostředků pro odmořování horkým vzduchem k sušení oděvů a přezkoušet práci míst speciální očisty při očištění proudu lidí zamořených jednak otravnými, jednak radioaktivními látkami.

V složitých strategických, operačních a taktických situacích vzniknou na počátku války časově nerovnoměrně vysoké zdravotnické ztráty na několika místech najednou. Druh a kvalita poranění a zasažení po účincích zbraní hromadného ničení a často i nemožnost odsunu na vyšší etapy zdra-

vojnického odsunu budou vyžadovat přesunutí možnosti lékařských zákroků zachraňujících život co nejbližší k místu napadení nebo k shromaždišti raněných při současném zužování rozsahu odborné lékařské pomoci na divisní obvazisti.

Vysoké zdravotnické ztráty po napadení zbraněmi hromadného ničení budou vyžadovat vytváření mnohem větších zásob zdravotnického materiálu než dosud i řešení jeho přísunu k nižším etapám v průběhu operace.

Tyto faktory vyžadují změn a doplňků v organizaci sil a prostředků zdravotnické služby.

Výzkum a vývoj zdravotnické techniky se musí zabývat zvýšením pohyblivosti vojskových etap postavením pojízdné chirurgické převazovny, pojízdného operačního sálu pro divisní obvazisti a pojízdných vysoce výkonných thermoboxů. K zlepšení možnosti komplexního zdravotnického průzkumu a rychlého odstraňování následků napadení zbraněmi hromadného ničení bude třeba zavést pohyblivé laboratoře pro potřeby toxikoradiologie. Vzhledem k rychlé a komplexní expertise vody a potravin je třeba počítat s organickým začleněním těchto laboratorů do pohyblivé části hygienicko-epidemiologického oddílu.

Závažný problém rychlého přesunu lékařské, odborné lékařské i specialisované lékařské pomoci k ohnisku zásahu zbraněmi hromadného ničení je třeba v současné době řešit postavením zvláštních pohyblivých zdravotnických útvarů. K poskytování uvedených druhů pomoci je určen zdravotnický prapor zvláštního určení a samostatný odřad speciální pomoci a dále vyčleňování polních pohyblivých nemocnic různého profilu, hlavně CHPPN, VPPN a IPPN, které se po zesílení různými skupinami specialistů (ze samostatného odřadu speciální pomoci) stávají specialisovanými nemocnicemi pro různé druhy poranění a zasažení. Pohyblivost a výkonnost těchto zařízení zvýší i další přidělovaná pohyblivá zařízení, jako transfusní stanice, desinfekční rota, polní koupací a desinfekční oddíl, polní mechanisované prádelny a jednotlivé části hygienicko-epidemiologického oddílu.

Otázky zdravotnického zabezpečení vojsk proti účinkům zbraní hromadného ničení jsou velmi důležité a mohou podstatně (při špatné organizaci a při špatném vybavení) zhoršovat obranyschopnost i akceschopnost naší armády i celého státu.

Jak již bylo uvedeno, budou vojska v počátečním období války buď v mírových posádkách nebo v prostorech soustředění.

Vojska, která zůstanou v posádkách, zabezpečují se ve smyslu »Směrnice pro provádění opatření k ochraně proti vzdušnému napadení na vojenských objektech«, vydaných MNO-VPVOS. Organizováním, výcvikem a materiálovým vybavením zejména služby pořádkové, zdravotnické, protichemické a technické dostává se vojskům v mírových posádkách dostatečných předpokladů k provedení potřebných opatření na ochranu před následky napadení zbraněmi hromadného ničení.

Velmi obtížná situace může vzniknout u velkých skladů materiálu, dislokovaných zejména v politických, hospodářských a komunikačních centrech, která pro svou důležitost mohou být sama o sobě cílem nepřátelského napadení zbraněmi hromadného ničení. Rovněž tak plánovaný přesun zásob z těchto skladů do nových prostorů nebude někdy pro krátkost času úplně možný. Aby nedošlo k možnému vyřazení velkého množství jednoho druhu

materiálu, bylo by vhodné uvážit i zřizování smíšených skladů vojenského materiálu.

Setrvání v posádce zhoršuje možnost ochrany vojsk, neboť při použití atomových výbušných zbraní nepřitelem jako prostředků povšechného ničení dojde k rozsáhlým destrukcím objektů, které mohou navíc způsobit i vážné ztráty na živé síle. Proto budou vojska urychleně vyváděna do svých prostorů soustředění. K tomu však bude třeba zabezpečit vojska již v míru dostatečným množstvím materiálu a prostředků k rychlé stavbě úkrytů nebo alespoň ochranných okopů, neboť samo naplánování těchto prací bez materiálního zabezpečení vzhledem k rychlému vývoji situace v počátečním období války by rozhodně nestačilo.

Závěr

Závěrem k naznačeným některým otázkám ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení lze říci, že veškerá opatření v tomto směru budou vázána na jednu zásadní zvláštnost v počátečním období války, a to na náhlé a masové napadení celého území státu různými druhy zbraní hromadného ničení, především vzdušnými výbuchy atomových zbraní.

Za takové situace bude nutno především organisovat radiační, chemický a biologický průzkum současně na téměř celém území republiky a v krátkém časovém rozpětí. K tomu bude však třeba značného množství sil a vysoce mobilních prostředků jak pozemních, tak i vzdušných.

Je nesporné, že ztráty na živé síle a materiálu budou při náhlém napadení v počátečním období války vlivem účinků zbraní hromadného ničení značné a přitom nebudou ještě ihned k dispozici místa speciální očisty a plně kompletované polní zdravotnické útvary a zařízení. Bude třeba organisovat co nejtěsnější spolupráci a součinnost s civilním sektorem ve vzájemném použití zdravotnických sil a prostředků při odstraňování následků v nejvíce postižených prostorech.

Závažnou otázkou, kterou je třeba se zabývat, je možnost vyvedení jednotek ze zasažených prostorů do předem stanovených záložních prostorů. Tato činnost vojsk může být podstatně ztížena nejen po stránce přesunu (komunikace zničeny nebo poškozeny, neprůchodné prostory), ale i omezeným výběrem volných nezasažených prostorů. Také doplňování zasažených jednotek na stanovené počty tak, aby byly pohotovы k případnému zasazení, bude podstatně ztíženo.

Pozornosti zasluhuje i ochrana vojsk před zamořením radioaktivní sprškou. Je zřejmé, že by spadnutí silně radioaktivního mraku mohlo ochromit i činnost celých armád. V zájmu předejití překvapení se jeví účelným, aby byla v armádě vycvičena zvláštní složka, která by zabezpečovala včasné varování vojsk před takovým nebezpečím. Na území státu by mohla tato složka spolupracovat s civilní meteorologickou službou, mimo státní území by musila zabezpečovat potřebná meteorologická a radiometrická pozorování sama.

Ve zdravotnických opatřeních bude třeba se zaměřit na urychlenou indikaci bojových chemických látek a zvláště bojových biologických prostředků. Tato činnost bude v počátečním období války velmi ztížena, v některých případech bude i nemožná. Rovněž karanténisace jednotek nebo

i prostorů bude obtížná vzhledem ke značné potřebě osob pro bojovou činnost, a jak již bylo uvedeno, i pro nedostatek vhodných prostorů.

Na hygienickou očistu osob, k odmořování a desaktivaci velkých prostorů, bojové techniky a proviantu je třeba počítat se zvětšenou potřebou sil, odmořovací techniky, materiálu a velkého množství vody. Rovněž pro obnovu komunikací a pro ostatní práce spojené s odstraňováním následků napadení zbraněmi hromadného ničení bude nutné brát v úvahu zvýšenou potřebu sil a prostředků.

Důslednější provádění potřebných opatření v ochraně vojsk a civilního obyvatelstva proti zbraním hromadného ničení by bylo usnadněno provedením cílové analýzy celého našeho státního území, podle níž by mohlo být pak přesněji stanoveno, která opatření a v kterých prostorech bude nutno plánovat a uskutečňovat.